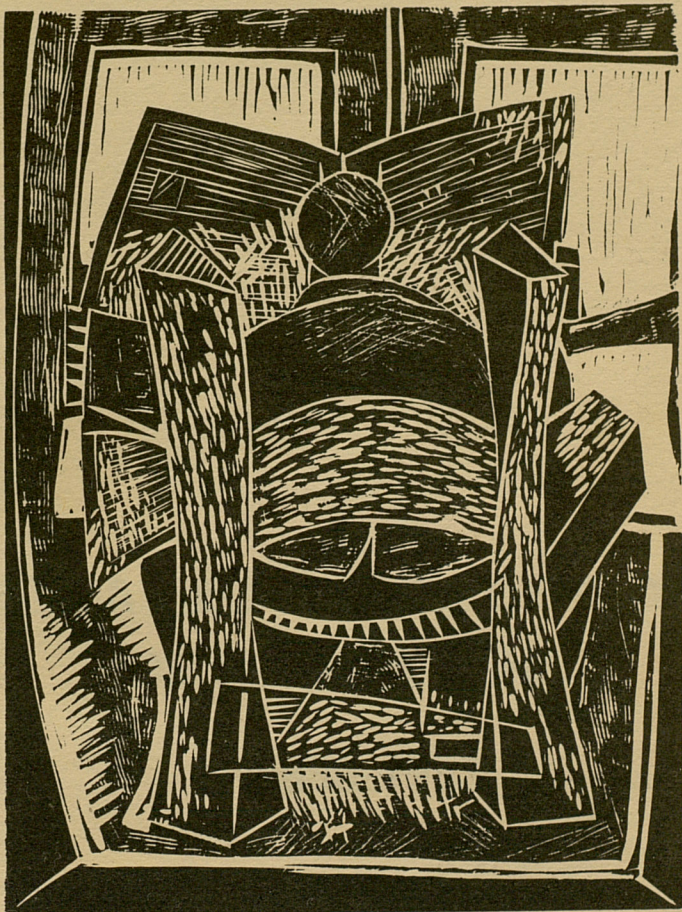

Santiago Cortès Forteza

**PETITA HISTÒRIA DE CENT ANYS
DE PREMSA A INCA
1883-1983**

INCA - 1983

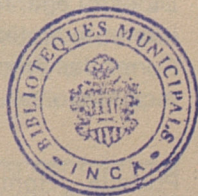
Santiago Cortès Forteza

**PETITA HISTÒRIA DE CENT ANYS
DE PREMSA A INCA**

1883-1983

Sig. - D 2959

R. 12.650

INCA - 1983

NO PRESTEC

Dipòsit Legal PM.310-1983

Imprenta Molinos

Carrer des Tren, 54-56 - Tel. 50 02 44

Inca-Mallorca

Portada: Home llegint es periòdic. Original de Miquel Cerdà.

CARTA-PRÒLEG PER A UN TEXT DE SANTIAGO CORTÈS

Hi ha un joc que no té frau: escriure a un poble, d'un poble, per un poble.

Cent anys de joc net, quina delícia!

Cent anys de joc clar, quin orgull, amics de la premsa d'Inca.

S'ha parlat tants de pics del triomf que suposa la comunicació sobre els antics aïllaments, de la conquesta que per a l'home suposa tenir a les mans un full imprès que li expliqui el que, el com i el perquè, que no cal insistir més sinó començar una urgent valoració de tota aquesta tasca i dir d'una vegada per a sempre que sense aquesta premsa dels pobles els pobles no coneixerien quasi res de si mateixos.

Els dies passen i els fets s'obliden; la roda del món esmicola amb les dents tallants dels grans esdeveniments fins i tot la petita història que nosaltres feim i que per a ser nostra és la que més ens importa: què restaria de la vivència dels nostres pobles, punts perduts dels planisferis, si aquesta petita premsa no cuidas de guardar-la?

Tagore ho deixà dit: «pels amics tenc les petites coses». No serà aquesta la tasca i la glòria de les publicacions de poble? On anirien a morir les cuites d'avui i els records d'ahir —i els projectes de demà mateix— de no existir aquesta tranquil·litat d'escriure sense fi?

Si fos possible, ara, reunir la premsa d'aquests cent anys a Inca, quina història més viva, més completa la de les seves pàgines...

Perquè aquesta premsa humil, deficitari, sempre assejetada i incompresa, suposa un corpus de vivències que s'haguessen esvaït per a sempre si aquests humils, assejetats i incompresos recullidors de l'actualitat dels pobles, gairebé ignorada des de la capital, no haguessin realitzat aquest treball amb constància, desinterés i amor. Treball que ara esdevé història, tant al llarg de la lletra com al llarg del silenci, perquè no sols el que escrigueren té el seu valor, sinó el que callaren. Que aquesta, si-mesno, és la missió del cronista de poble: saber el que ha d'escriure i el que no pot escriure. Saber exercir un ofici on assolesqui idèntica importància la crònica dels fets com aquest «espai buit» que de per sí ja és un judici o al manco, un testimoni; que per aquesta raó la premsa del poble tant s'ha de saber llegir com «no» llegir.

No parlaven els vells mossens del «est modus in rebus», de que vertaderament existeix una mesura per a totes les coses?

Que la bona mesura, aquesta sense frau ni cansament, segueixi essent la tònica —i la glòria— de la premsa d'Inca, al manco cent anys més.

RAFEL FERRER MASSANET
Octubre 1983

INICIS DE LA PREMSA

«Un poble sense medi de comunicació és un poble mut»

El segle XVIII fou el segle de la premsa. En plena era borbònica, en temps del despotisme il·lustrat la premsa se desenvolupa adquirint una creixent influència dins la societat espanyola, com a vehicle difusor de les noves idees culturalistes, liberals i centralistes.

Madrid i Barcelona se disputen la primacia, ja aleshores, de la premsa. A Madrid, a principis del segle XVIII, hi havia, entre altres: «EL DUENDE DE MADRID» i «PRIMERA VERDAD DE MADRID». A Barcelona es publicava «GACETA DE BARCELONA» fundat per Rafel Figueró i «NOTICIAS» que publicava En Josep Teixidor.

Convé fer notar que la importància de la premsa no era considerada, ja que poca gent comprenia el vertader sentit i la necessitat d'una obra periòdica. Els ideòlegs i els polítics i homes d'acció desconeixien la seva funció. Fou a la segona mitat del segle XVIII quan sorgeix, molt lentament, una consciència històrica de la importància de la creació periòdica, neix també una devoció per l'anonimat i un sentiment de la responsabilitat moral i educadora del periodista. S'ha arribat a comprendre que el periòdic se diferencia essencialment del llibre i que la varietat, l'exactitud i la celeritat han de ser qualitats inel·ludibles en el periodisme. Més tard vindran: la curiositat, els premis, la protecció de grans personatges i fins i tot la millora econòmica.

A Mallorca la premsa no sorgeix fins ja molt avançat el segle XVIII, quasi a finals de segle. Concretament el dia 13 de març de 1779 de la impremta reial de Palma surt «NOTICIA PERIODICA DE LOS PRECIOS CORRIENTES DE LA SEMANA, y otras curiosidades que ofrece al público la muy Ilustre Sociedad de Amigos del País de Mallorca». Amb aquest títol només en sortiren tres números ja que el quart, que du la data: «Sábado día 3 de abril de 1779» ja just té com a títol: «PALMA DE MALLORCA». Aquest semanari fou un periòdic útil al país per les notícies que publicava de comerç, agricultura, arts, bibliografia, necrològiques i altres informacions tan interessants i curioses.

Però precisament a Mallorca es dona un fet, únic en el món, i és que a partir de 1883 començaran a sortir a distintes poblacions que seran cau de les idees, inquietuds, producció literària, etc. de la nostra gent. Una vegada seran els polítics conservadors a ultrança, defensors de la nostra identitat de poble, amb gran fidelitat en aquell: «*Siau qui sou*», que treuran la revista perquè sigui el vehicle per fer arribar les seves idees a la gent, o seran els liberals que per refutar les idees conservadores publicaran les fulles moltes vegades dins un caire còmic i satíric. Però, sobre tot, serà l'escriptor i home de cultura, no hem d'oblidar que són els temps de la Renaixença, que, conscient de la importància cultural de la premsa, donarà gran impuls a l'aparició de publicacions als nostres pobles: Felanitx el dia 20 de juliol d'aquest any 1983 celebrà el centenari de l'aparició de la primera publicació de la part forana de Mallorca que se titulava «EL FELANIGENSE» (1883-1933). Sóller celebrarà el seu centenari l'any 1985 i he de dir que el periòdic que sortí l'any 1885 avui en dia continua amb la mateixa capçalera i havent tingut sols dos directors: D. Joan Marqués Arbona, el fundador, i l'actual D. Miquel Marqués Coll. Manacor celebrarà el seu centenari l'any 1989.

LA PREMSA A INCA

El dia 22 d'octubre de 1883 sortia a Inca el primer periòdic. El seu títol era: «REVISTA DE INCA» i duia per subtítol: «*periódico de intereses generales*». Se publicava els dijous i diumenges i era imprès a la impremta de Ramon Martorell que estava situada en el carrer de la Campana, n.º 3, d'Inca. Se pot dir que, en relació a les altres publicacions que ha tingut Inca, la seva vida fou bastant llarga ja que durà set anys.

El 6 d'abril de 1890 sortia al carrer un periòdic amb el títol «LA VILLA DE INCA» «*periódico semanal de intereses morales y materiales*». S'imprimia a la tipografia de Martorell i Melià. Tingué una vida molt curta.

El 5 de gener de 1900 a la impremta de Jaume Rosselló se imprimí el primer número de «EL ECO DE INCA» «*Semanario de noticias*». En sortiren molts pocs números, tan sols 37, el darrer du la data de 22 de setembre del mateix any.

Poc temps després, el 20 d'octubre, sortia, imprès a Palma, «EL NUEVO ECO DE INCA», però aquest sí que realment durà poc temps perquè el darrer número fou el de dia 10 de novembre de 1900, o sia que durà menys d'un mes.

El mateix octubre de 1900 sortia «EL HERALDO DE INCA» subtitulat: «*Semanario artístico, industrial, científico, moral y de noticias*». Se publicava cada dijous i s'imprimia a la impremta de Sastre i Pieras. El 3 de novembre de 1902 aparegué el darrer número d'aquesta primera època. Pel setembre de 1907 tornà a sortir però amb una periodicitat bisetmanal, i durà fins el setembre de 1912.

De la tipografia Sastre i Pieras, dia 16 de juny de 1901 sortí

ANY I

INCA 1 DE SEPTIEMBRE DE 1901

NUM 12.

Es Ca d'Inca

ILLADRARÀ CADA DIUMENGE MENTRES LI DONIN QUE MENJÀ

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
CARRER DE LA VIRTUD
INCA

PREUS D'ABONO
Un mes 0'90. pesetas. Un número total 0'06 id. Id. a traant 0'10 id.
PAGÓ PER ADELANTAT

ANUNCIOS
S'admeten pagant dos reals
cada mes per adelantat

«ES CA D'INCA» que en la seva capçalera advertia: «*Lladrarà cada diumenge mentres li donin de menjà*» es veu que no n'hi havia massa ja que tan sols s'en publicaren 12 números, el darrer du la data de dia 1 de setembre del mateix any 1901. Dia 31 de maig de 1903 tornà a sortir i durà fins el 5 de juny de 1904, havent-se publicat 54 números en un tamany més gros que en la primera època. Una setmana després tornava a aparèixer però amb el nom de «La Bona Causa».

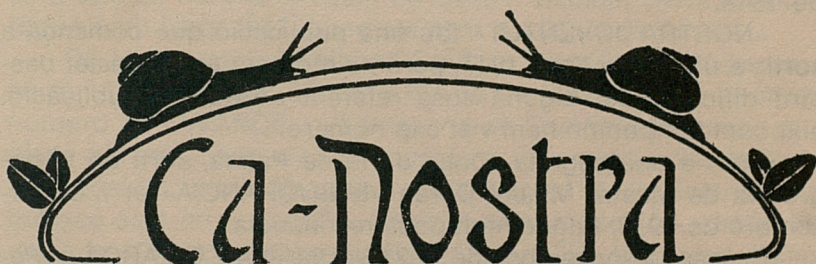
Entre la primera època i la segona de «El Ca d'Inca» apareix el «*Semanario bilingüe*» anomenat «EL HOGAR», que té per objecte: «*propagar las buenas lecturas y el amor al estudio entre los obreros destinándose a ese fin el producto liquido de la suscripción, y más adelante a la fundación de una biblioteca*». Per manca d'ajuda material va desaparèixer. Havia durat des del 9 de novembre de 1902 al 2 de maig de 1903.

Com ja s'ha dit la continuació de «Es Ca d'Inca» és «LA

BONA CAUSA», «*Setmanari Popular Mallorquí*». En la seva escomesa diu que segueix «Es Ca d'Inca» però que «*procurarà defensar la religió, la pàtria i tota classe de idees sanas i, sense esser polític, defensarà la bona política*». S'en publicaren 78 números, des del 12 de juny de 1904 a 2 de setembre de 1905.

El 24 de setembre de 1904 comença a sortir, imprès a la tipografia d'en Palmer el «*Semanario independiente de avisos y noticias*»: «EL RADIO». Tingué molt poca vida.

L'ú d'octubre de 1907 nexia una interessant revista de caràcter literari, informatiu i artístic: «CA NOSTRA» que, en tres èpoques i algunes interrupcions, durà fins l'any 1929. És la primera publicació que surt de la impremta de Mestre Miquel Duran. Com a subtítols, sucesivament tingué: «*Setmanari d'Inca*», «*Setmanari Popular*», «*Revista d'Inca*», (en aquest temps fou mensual i després quinzenal), «*Setmanari Mallorquí*», «*planes de notícies i anuncis*» i «*Revista quinzenal*». La primera època començà l'ú d'octubre de 1907 i durà fins el desembre de 1914,

EPOCA SEGONA
ANY VI : NÚM. 62

SETMANARI MALLORQUÍ
Inca, 22 de Mars 1924

Redacció i Administració
Murta, 5.- Inca.

publicant-se durant aquesta època 343 números. La segona època que fou de 157 números durà des de el febrer de 1919 a l'abril de 1926. I la tercera època fou des del 1 de maig de 1928 al 15 d'agost de 1929, amb 29 números. En total se publicaren 539 números.

A l'entremig de la primera i segona època de «Ca Nostra» aparegué de la mateixa impremta Duran el «*Setmanari popular*»: «LA VEU D'INCA». En la seva presentació diu: «*...se funda i comensa el nou setmanari: per impulsar i encaminar la vida material i la vida moral de la nostra sempre volguda ciutat pels camins d'un progrés ben entes i raonable*».

I com aqueixa vida influeix poderosament demunt els pobles del contorns, també ells han de treure gran profit de sa

La Veu d'Inca

DIRECCIÓ I ADMINISTRACIÓ Murta, 5.—INCA.	Any I	SETMANARI POPULAR INCA 2 JANER 1915	Núm. 1	PAGAMENT A LA BASTRETA Un trimestre Una pesseta
---	-------	--	--------	--

lectura de La Veu d'Inca». D'una clara tendència catòlica constitueix una excel·lent publicació tan per les col·laboracions com per les notes d'interès local que conté. El primer número du la data de dia 2 de gener de 1915 i el darrer la de dia 13 d'abril de 1918.

«NOSTRA JOVENTUT» fou una publicació que començà a sortir a últims de l'any 1917, però de moment ens ha estat bastant difícil trobar alguna cosa referent a aquesta publicació, així com tampoc no hem vist cap número.

Com a una segona època de la de Palma, sortí de la impremta de Mestre Miquel Duran «L'IGNORÀNCIA» el 7 de desembre de 1918, tingué molt poca resonància.

El mes de novembre de 1921 sortia «LA COMARCA» «*Periódico quincenal artistico y literario*». Durà fins l'u de febrer de 1922.

L'any següent, concretament el 31 de maig de 1923, de la impremta Llinás i baix la direcció de Julio Sacristán surt «ECOS», «*Semanario independiente*». Aparegué cada dijous fins el 27 de setembre de 1923.

Un altre setmanari independent el març de l'any 1928, anomenat «NOTICIERO DE INCA» però la seva existència fou semblant a l'anterior.

L'any 1931 un grup d'amics se reuniren en torn de N'Aleixandre Bèrgamo i a la impremta Vich editaren el «*Semanario literario y de información*» amb el nom de «LA CIUDAD». El primer número surt dia 12 d'abril de 1931 i el darrer el juny de 1932.

De la mateixa impremta Vich, l'any 1935 sortí un setmanari que, ja des d'el començament se considerà com una segona etapa de «La Ciudad», però el seu títol sortia sense l'article, el seu nom era escuetament «CIUDAD». Se publicaren 30 números, des de el 28 d'octubre de 1935 fins el 30 de juny de 1936 en que se va deixar de publicar per mor del Moviment. El dia 10 de novembre de 1951 reapareixia «Ciudad» en la seva ter-

CIUDAD

SEMANARIO DE INFORMACION

AÑO VI - N.º 373 (Tercera época) Depósito legal P. M. 338 • INCA 22 de AGOSTO de 1959 • PRECIO EJEMPLAR: 2'00

cera època, baix la direcció de Gaspar Sabater Serra. Desaparegué amb l'any 1961, concretament dia 30 de desembre.

De la impremta «Talleres Gráficos Victoria», que estava al carrer Antoni Fluxà, 55, sortí dia 15 de juny de 1936 el primer número de «AVANCE», «*Semanario de Combate-Defensor de la clase obrera*», com resa la capçalera, en un requadre, també a la capçalera, podia llegir-se: «*La salvación del proletariado in-quense está en la U.G.T.*». Tenia la seva redacció i administració a la «Plaza Lonrezo Bisbal, 11. Inca». En la darrera pàgina duia la capçalera: «*Avance, precursor de la unidad obrera*», i en un requadre: «*En pie los esclavos sin pan*». Donat que el primer número sortí el 15 de juny de l'any «fatídic», no sembla disbaratat dir que només en sortiren 5 números, ja que el sisè hauria sortit el 20 de juliol, o sia després de proclamar-se l'estat de guerra, cosa que no sembla de cap manera possible.

Per omplir un buit informatiu a l'octubre de l'any 1970, un grup de joves, amb més il·lusió que mitjans, tragueren una revista mensual que durà fins per l'abril de 1974. En sortiren 40 números. El seu nom era «NOVA JOVENTUT» i estava substituïda com a «*Revista de la Joventut d'Inca*». Ella fou el bressol d'alguna gent que avui se dedica a les tasques periodístiques.

El dia 5 de setembre neix, imprés a Palma, el «*Setmanari d'Informació local i comarcal*», amb el nom de «DIJOURS»,

semanario información local y comarcal

dijous

Depósito legal PM. 537-1974.

Impreso en la talleres del Majorca
Daily Bulletin.

Jueves 5 Septiembre 1.974

Año I Número 0

Director D. Gaspar Sabater Serra.

fruit de l'esforç d'un bon grup d'inquers. Aquest setmanari ha estat el que cada setmana, el dijous, puntualment ens ha anat duhent la notícia a casa nostra i Déu faci que sia per molts d'anys.

Per esser justs hauríem de parlar d'altres publicacions que, això sí, en tò menor han anat sortint a Inca i que han tingut la seva importància, però ho deixarem per quan escriguem la història de forma més ampla de la premsa a Inca, vagi, però, ja des d'aquí el nostre reconeixement a tota casta de publicació periòdica per petita o modesta que sia.

MIQUEL DURAN, HOME DE LA INFORMACIÓ

De totes aquestes publicacions, algunes duen impregnada l'empenta de Mestre Miquel Duran.

Miquel Duran i Saurina neix el 25 de febrer de 1866, en una casa del carrer dels gerrers d'Inca. El seu pare Llorens Duran, fill únic d'una família d'agricultors i teixidors; la seva mare, Maria Saurina, de la antiga família de Son Net i germana d'onze.

La seva infància no fou distinta de la dels altres nins: conegué les privacions i el dur treball ja en els seus primers anys de vida. No podem dir que l'escriptor fruís d'una educació privilegiada ja que sols pogué assistir a l'escola nocturna que regia l'erudit professor Riutort. Ara bé aquestes classes li serviren per posar fonaments a tota una cultura que graó a graó ell aniria formant d'una forma totalment autodidàctica.

«*El Ca d'Inca*», «*El Hogar*», «*La Bona Causa*», «*Ca Nostre*», «*La Veu d'Inca*», «*L'Ignorància*», sortien baix la direcció de Mestre Miquel. Els millors anys de la vida de Duran estaran

dedicats al periodisme local, sens dubte aquesta és l'activitat representativa seva, de tal manera que, conscient de la necessitat de la premsa per el poble, gasta les forces, els medis, temps... perquè Inca (la pàtria estimada) tingués sempre el seu portaveu. No li importava, si era necessari, lluitar tot sol, i hem de constatar que, a pesar dels bons col·laboradors que sempre tingué: Bernadí Mulet, la Fuente Vanrell, Pare Cerdà, Pujades, Garcia Rover, Marcelina Moragues, Josep Rosselló, Bartomeu i Miquel Ferrà, Maria A. Salvà, Costa i Llobera, Andreu Caimari, el metge Amengual, Pere i Llorenç Riber, Miquel Sampol, Josep Aguiló, i altres que feien la seva col·laboració però d'una manera totalment esporàdica. Tot el pes de les publicacions queien damunt les espatles de Mestre Miquel des de l'escriure (algun número encara que no ho sembli és escrit totalment seu), al repartiment passant per la confecció.

Cada número li suposava un gran esforç, esforç que no es veia recompensat per l'atenció de la gent d'Inca. Quan sortí el «Ca Nostra» no tenia tan sols cent subscriptors; el mateix Duran en un article es queixerà de que una ciutat que ha pogut fer una plaça de toros, un teatre magnífic, que té més de quinze societats i més de cent tavernes no ha estat capaç de aportar cent suscripcions al «Ca Nostra».

La mort d'una publicació es produeix o bé per la falta de medis econòmics o bé per divergències sorgides entre els col·laboradors de Mestre Miquel. Cada desaparició li suposarà un gran disgust de tal manera que intentarà trobar-hi remei abans de que succeeixi i així és capaç d'acudir una vegada i un altra als seus amics perquè li deixin alguns doblers, doblers que Mestre Miquel sap que no podrà tornar i que els seus amics, que ho saben, els hi donen conscients de que ajuden a una causa noble per la qual Mestre Miquel està embruscat.

Duran no pertany a cap partit a no esser el que té per lema: Déu, Pàtria i Amor. Déu a qui serveix, dóna glòria i fa principi de tot; Pàtria que intenta fer i edificar amb tot el seu esforç; Amor que demostra a tots els qui l'envolten i fa de Miquel Duran un amic de tots, sien de la tendència que sien. Duran és un fervent catòlic i un gran inquer.

El catolicisme serà la seva manera d'anar a Déu, Inca la seva pàtria i la seva lluita constant serà per el catolicisme i per Inca.

Duran no és l'home de volades científiques però és home de profundes conviccions que l'ajuden a l'hora d'escriure o de publicar. Mestre Miquel és l'home que té la profunda certesa de que «*La soca més s'enfila com més endins pot arrelar*».

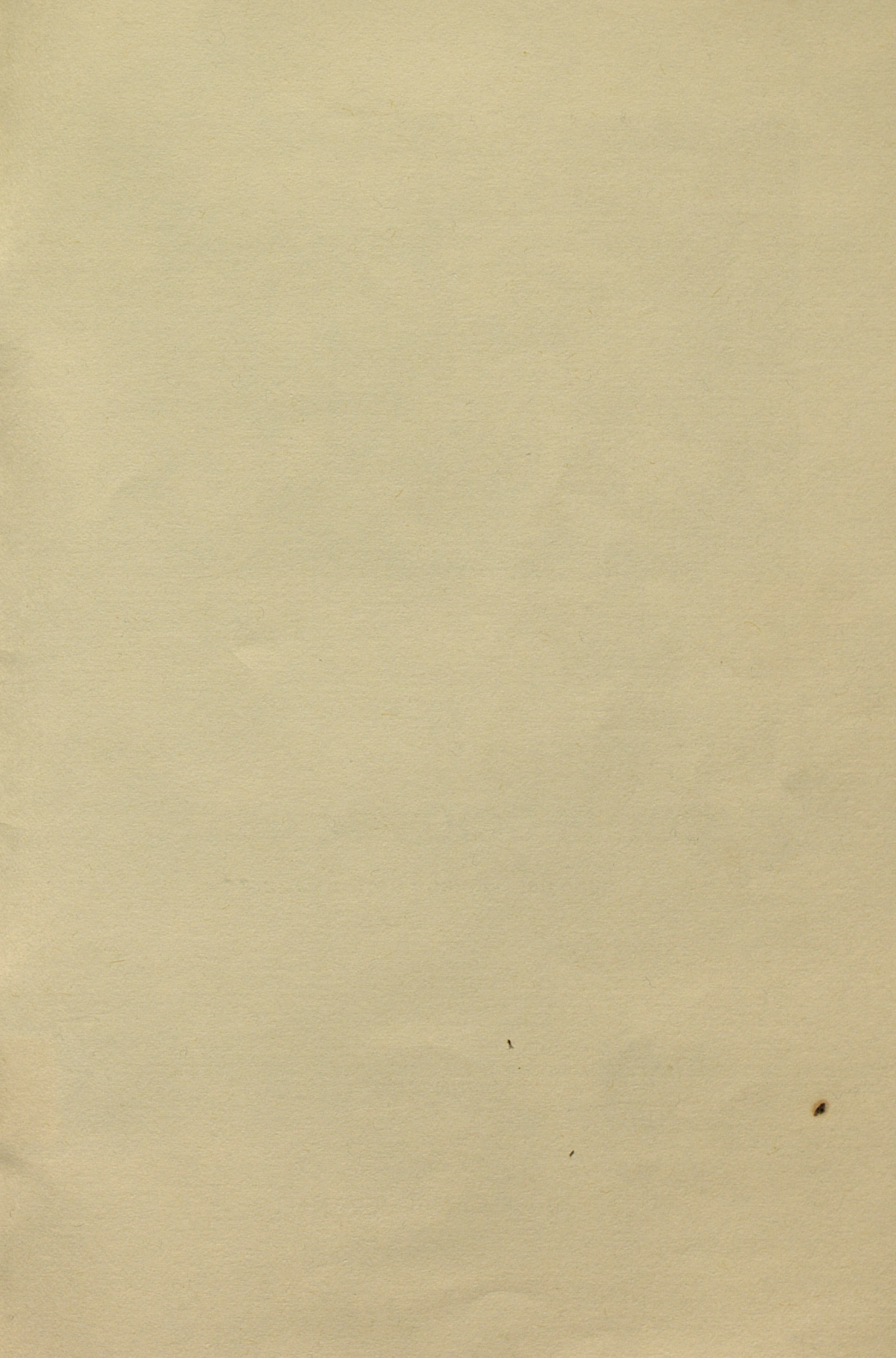
Es podrà acuar a Miquel Duran de ser conservador però hi ha que tenir en compte que el nacionalisme i la moral, les dues preocupacions fortes de Mestre Miquel, estaven en mans d'un conservadurisme acèrrim en front dels liberals que defensaven el centralisme i parlaven la llengua de Madrid.

Així mateix hi ha que dir que dins la vida de Mestre Miquel hi ha moments que semblen contradictoris, tal és el cas dels anys 1912 i 13 quan el seu ideari s'inclina cap al partit liberal i centralista de N'Antoni Maura, encara que es veu que aquesta inclinació no és més que un esforç per capetjar el temporal econòmic.

L'obra de Duran ha de ser considerada com a una titànica obra d'un home que ha consagrat la seva vida i ha estat feel al seu lema: Fe, Pàtria i Amor.

Dins la petita història de cent anys de premsa a Inca hem de tenir en compte totes aquelles persones que d'una forma més o manco callada han anat escrivint lletra a lletra aquesta història.

5

COL·LECCIÓ XIMBELLÍ

Dirigida per Santiago Cortès Forteza

Editat per

L'AJUNTAMENT D'INCA

Amb el suport del

CONSELL INSULAR DE MALLORCA